

Ethische gedragscode

(5e versie)

Opgesteld door: werkgroep menswaardige techniek

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Ethische gedragscode voor ontwerpers en producenten van menswaardig technische producten

1. Inleiding

De techniek oefende en oefent steeds meer een ingrijpende invloed uit op het leven van de mens en zijn milieu. Daarvan heeft de mens in het verleden en het heden door technisch vernuft ten volle geprofiteerd. Maar keerzijde van de medaille is dat de mens zich verregaand afhankelijk heeft gemaakt van de immer voortschrijdende technische en technologische ontwikkelingen. In vele gevallen heeft door menselijk handelen de techniek onmenselijke situaties veroorzaakt.

De Werkgroep Menswaardige Techniek (WMT) probeert met deze gedragscode een bijdrage te leveren tot het bereiken van een "menswaardige techniek". Deze heeft als kenmerk dat hij, zowel in zijn intentie als in zijn uitvoering en toepassing, de benodigde technische producten in harmonie met een zinvolle ontwikkeling van de mens en wereld voortbrengt.

2. Doelstelling

Deze ethische gedragscode is bedoeld voor managers, ontwerpers en producenten die zich bezig houden met het projectbeheer, het ontwerpen en produceren van als "menswaardig" gekarakteriseerde technische producten. De code wil een appel doen op de bewustwording en morele verantwoordelijkheid van genoemde personen bij het proces van het tot stand komen van menswaardige producten.

3. Uitgangspunten

- 3.1 De "Kenmerken van Menswaardige techniek" zoals opgesteld door de Werkgroep MT
- 3.2 Gekozen is voor een code (een checklist) in vragende vorm, omdat deze als beste wordt beschouwd voor een morele oordeelsvorming in vrijheid, passend in het huidige tijdsgewricht.
- 3.3 De code mag niet in strijd zijn met de Universele verklaring van de rechten van de mens en landelijke wetgeving.
- 3.4 De code is bedoeld voor algemene toepassing en is niet gericht op één bepaalde bedrijfstak.
- 3.5 Uitgangspunt is dat de vereiste vakbekwaamheid en kwalificatie voor het werk aanwezig zijn.
- 3.6 Er wordt van uitgegaan dat de wettelijk voorgeschreven arbeidsomstandigheden worden gevolgd.

4. Ethische gedragscode

Deze is geformuleerd in vragende vorm voor de volgende aandachtsgebieden:

- Maatschappelijk verantwoord handelen;
- Verantwoordelijkheid voor het huidige en toekomstige welzijn van mens en samenleving;
- Verantwoordelijkheid voor het huidige en toekomstig milieu;
- Verantwoord handelen bij een moreel dilemma.

4.1. Maatschappelijk verantwoord handelen

- 4.1.1. Is er, zowel bedrijfsintern als extern met de gebruiker/consument, overleg gepleegd ten aanzien van de wenselijkheid c.q. de noodzakelijkheid (in breedste

- zin: cultureel, sociaal, economisch, moreel) van het technisch product, niettegenstaande de mogelijkheid tot realisatie?
- 4.1.2. Heeft het aanwenden van kapitaal primair als doel een menswaardig technisch product tot stand te brengen of is de drijfveer met name het nastreven van financieel gewin?
 - 4.1.3. Wordt/is het betreffende product alleen maar vervaardigd met zelfverrijking als onderliggend motief?
 - 4.1.4. Wordt/is het betreffende product alleen maar vervaardigd met machtsmisbruik als onderliggend motief?
 - 4.1.5. Wordt/is het betreffende product alleen maar vervaardigd ten behoeve van de reputatie van bedrijf of betrokken personeel?
 - 4.1.6. Is/wordt het personeel betrokken bij de doelstelling van het bedrijf een menswaardig technisch product tot stand te brengen en is/wordt hun duidelijk gemaakt wat de invoering ervan betekent voor mens en samenleving?
 - 4.1.7. Werkt het personeel dat betrokken is bij het tot stand komen van het technisch product onder goede arbeidsomstandigheden (overeenkomstig de I.L.O. aanbevelingen*)? En wordt daarbij een passend beloning voor het personeel gehanteerd?
 - 4.1.8. Biedt de organisatie van het bedrijf de medewerkers de vrijheid zelfstandig hun persoonlijke bijdrage aan het ondernemen in te brengen?
 - 4.1.9. Wordt/is er een afweging gemaakt van de veiligheidsrisico's bij de productie, het gebruik en het afdanken van het betreffende product?
 - 4.1.10. Is het bedrijf bereid (mede) verantwoording te dragen voor onvoorziene gevolgen bij de productie en het gebruik van het product gedurende zijn levenscyclus of een substantieel deel daarvan? En worden/zijn door het bedrijf daarvoor concrete voorzieningen getroffen?
 - 4.1.11. Wordt/is het product beschikbaar voor diegene die het nodig heeft en tegen een betaalbare prijs? Wordt/is daarbij aan de gebruiker/consument eerlijke en volledige informatie verstrekt betreffende het product?
 - 4.1.12. Wordt/is de goede werking van het product op redelijke termijn gegarandeerd aan de gebruiker/consument?
 - 4.1.13. Wordt/is voorzien in een terugkoppeling van ervaringen met het product door gebruiker/consument?
 - 4.1.14. Zijn/worden bij het tot stand komen van het product de vindingen van anderen als hun intellectuele bijdrage gerespecteerd?
 - 4.1.15. Wordt/is gestreefd naar het voorkomen van gevallen van oneerlijkheid of fraude bij de beroepsuitoefening?
 - 4.1.16. Laat het ontwerp van het product het toe de gebruiker vrij zijn aandacht te richten op de primaire functie(s) van het product of wordt de gebruiker gestimuleerd of gedwongen zijn aandacht te richten op eveneens ingebouwde secundaire functies/faciliteiten die niet van wezenlijk belang zijn voor de hoofdfunctie(s)?
 - 4.1.17. Zijn er voorzieningen en/of procedures in de organisatie die het mogelijk maken in het proces van het tot stand komen van het product misstanden te melden ?

* Zie bijlage 1

4.2 Verantwoordelijkheid voor het huidige en toekomstige welzijn van mens en samenleving

- 4.2.1 Wordt/is er een afweging gemaakt van de invloed van het product op de gebruiker, zowel op zijn fysieke, psychische als mentale gesteldheid? Kan het bijvoorbeeld afhankelijkheid resp. verslavingsverschijnselen veroorzaken?
- 4.2.2 Druist het gebruik en/of de toepassing van het product in tegen gangbare culturele waarden ter plekke?
- 4.2.3 Wordt de integriteit van de gebruiker door het gebruik en/of de toepassing van het product aangetast?

- 4.2.4 Wat is de bijdrage van het product aan de persoonlijke ontwikkeling van gebruiker?
 - 4.2.5 Wordt/is in het ontwerp, bij de productie c.q. het gebruik van het product rekening gehouden met de privacy van de gebruiker, bijv. met zijn persoonsgegevens?
 - 4.2.6 Zijn er regels en/of procedures in de organisatie die het verstrekken van persoonsgegevens aan derden, zonder toestemming van betreffende persoon/personen verhinderen?
- 4.3 Verantwoordelijkheid voor het huidige en toekomstige milieu; verkleining van de "footprint".
- 4.3.1 Worden grondstoffen en materialen bestemd voor het technisch product betrokken van leveranciers met een onomstreden reputatie ten aanzien van de milieuvriendelijke winning en verhandeling van deze grondstoffen?
 - 4.3.2 Wordt/is er bij de ontwikkeling en vervaardiging van het technisch artefact gestreefd naar duurzame technische oplossingen, zoals besparing en hergebruik van grondstoffen en hulpmiddelen en besparing van energie?
 - 4.3.3 Wordt/is daarbij rekening gehouden met schadelijke invloeden op levende wezens in alle geledingen van het milieu?
 - 4.3.4 Wordt/is daarbij ook rekening gehouden met gevolgen van het vrijkomen van niet waarneembare, voor levende wezens schadelijke verschijnselen, zoals radio frequentie straling, radio actieve straling, en energierijke elektrische-en magnetische velden?
 - 4.3.5 Streeft men bij deze verschijnselen alleen naar het beantwoorden van huidige veiligheidsnormen waarbij slechts de invloed op de fysieke constitutie van levende wezens in acht wordt genomen? Of streeft men ook naar normen die psycho-somatische effecten in beschouwing nemen?
 - 4.3.6 Is het milieu-en gezondheidsrisico van het toepassen van nano materialen op voorhand ingeschat en zo nee is men bereid dat te doen?
 - 4.3.7 Draagt het product bij aan een vermindering van de milieubelasting; is het als zodanig volledig her-bruikbaar (toepassing van het "cradle-to-cradle" principe)?
 - 4.3.8 Is er een poging gedaan gebruik te maken van, in het milieu volledig afbreekbare grondstoffen waaruit het product bestaat?
 - 4.3.9 Wordt/is bewust gestreefd naar een maximale levenscyclus van het product? Wordt/is daarbij naast de verlenging van de levensduur van het product ook gestreefd naar het langer fraai houden van het uiterlijk daarvan? (Dit om "wegwerpgedrag" van de gebruiker bij nog goed functionerend product te voorkomen).
 - 4.3.10 Worden waar mogelijk duurzame technische innovaties en oplossingen gebaseerd op in de natuur gevolgde principes? (bijv. door nabootsing van natuurlijke kringlopen en functionele en materiële efficiëntie van ecosystemen en natuurlijke habitats).
 - 4.3.11 Worden/zijn er maatregelen genomen om ook gebruikers/consumenten bewust te maken van hun invloed op het milieu en de eindigheid van aardse resources?
 - 4.3.12 Worden/zijn bij de ontwikkeling en vervaardiging van het product schadelijke invloeden op lucht, water en bodem voorkomen of beperkt?
- 4.4 Verantwoord handelen bij een moreel dilemma.

Hoewel morele dilemma's van verschillende aard kunnen zijn, hebben ze met elkaar gemeen, dat er binnen de werksituatie een gespannen verhouding bestaat tussen enerzijds de uitvoering van een opdracht of een taak en anderzijds de officiële en geaccepteerde regels, codes en wetgeving, of de professionele integriteit, het

maatschappelijk inzicht of het persoonlijk geweten van betrokken persoon/personen. Daarbij kunnen de volgende afwegingen worden gemaakt

- 4.4.1 Is het voorzorgsprincipe gehanteerd, d.w.z. heeft men zich er naar beste kennis en vermogen van vergewist dat eventuele risico's en ongunstige neveneffecten van de toepassing maatschappelijk gerechtvaardigd worden door het doel en de te verwachten voordelen?
- 4.4.2 Is men, bij blijvend dilemma, een gesprek aangegaan met betrokken collega's, superieuren of vertrouwenspersoon in de organisatie, waarbij belangen van de betrokkenen zoveel mogelijk gerespecteerd worden/zijn?
- 4.4.3 Weegt het persoonlijk geweten zwaarder dan alle andere overwegingen? Is men in dat geval bereid af te zien van deelname aan het tot stand komen van het product? Is men bereid gerezen misstanden buiten de organisatie publiek te maken, ongeacht de consequenties daarvan?

Bijlage 1: Aanbevelingen arbeidsomstandigheden International Labour Organization (I.L.O.)